

ONA TILI VA ADABIYOT TA’LIMI NATIJALARINI BAHOLASHNING AN’ANAVIY VA ZAMONAVIY USULLARI

Botirjonova Nozima Nodirjon qizi

*Ajiniyoz nomidagi NDPI Turkiy tillar fakulteti
O‘zbek tili va adabiyoti bakalavr ta’lim yo‘nalishi
4 - kurs talabasi botirjonovanozima5@gmail.com*

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada umumta’lim maktablarining ona tili va adabiyot fanlari ta’limida baholashning an’anaviy va noan’anaviy usullari haqida fikr yuritilib, taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

***Kalit so‘zlar:** ta’lim natijalarini baholash, ta’lim samaradorligi, PISA, PIRLS, TIMSS.*

KIRISH

Ta’lim tizimini samarasini belgilovchi asosiy qismlaridan biri baholash tizimidir. Baholash-ta’lim jarayonining ma’lum bosqichida o‘quv maqsadlariga erishganlik darajasini oldindan belgilangan mezonlar asosida natijalarini o‘lchash, aniqlash va tahlil qilishdan iborat jarayondir.

ASOSIY QISM

Baholashdan maqsad Kasbiy ko‘nikma va malakalarni baholash qator masalalarni xal etishni o‘z oldiga maqsad qiladi. Ularni shartli ravishda uch guruhga ajratish mumkin:

Birinchi: O‘zlashtirilganlikning qay darajada amalga oshirilganligini aniqlash; davlat ta’lim standartlari talablarining qay darajada bajarilganligini aniqlash.

Ikkinchi: O‘qituvchi va o‘quvchining ta’lim jarayonidagi xato va kamchiliklarini aniqlash; ta’lim mazmuni va metodikasini rejalashtirish.

Uchinchi: Ta’lim berish: So‘rash va bajartirib ko‘rish jarayonida o‘quvchining xato hamda kamchiliklarini tuzatish; So‘rash va bajartirib ko‘rish jarayonida boshqalarga takrorlanish va saboq bo‘lishini ko‘zda tutish.

Baholash tizimlari

Baholashning besh balli tizimi;

Baholashning yuz balli tizimi.

Zamonaviy baholashda hozirgi davrda jahon miqyosida PISA (inglizcha: Programme for International Student Assessment), PIRLS (inglizcha : Progress in International Reading Literacy Study’) va TIMSS kabi bir qator xalqaro tashkilotlar ham bor¹. Ular o‘quvchilarni ilmiy salohiyatini baholashga mo‘ljallangan. O‘quvchilarning erishgan yutuqlarini baholash barcha o‘quvchilardan emas, balki

---

¹ <https://uz.wikipedia.org/wiki/PIRLS>

ushbu qatlam vakillari sifatida tanlab olingan o'quvchilardan ob'ektiv testlarni o'tkazish orqali amalga oshiriladi. Baholashning bugunga kelib, **Formativ baholash**- o'quvchilar tushunadigan narsalarni muntazam ravishda kuzatib borish va ularning mustahkamlash talab qiladigan sohalarni aniqlashdir. O'qituvchilarga o'quvchilarning qanday bilim olayotganliklari haqida umumiy ma'lumot beradi. Bundan tashqari, bu o'quvchilarga bilim olish uchun, ularni baholashda yanada o'sishlari uchun o'z kuchlari va kamchiliklarini aniqlashga yordam beradi. **Summativ baholash**- o'quvchilarning bilim, ko'nikmalarni egallashi va akademik yutuqlarini rasmiy baholash uchun ishlatiladi. Bu baholash turi- olingan bilimni baholashni bildiradi.

Baholash mezonlari - baholash yoki ta'lim olish maqsadi bilan bog'liq bo'lgan aniq samaradorlik natijalarini, shu jumladan natijalarning diapazoni va chuqurligini tavsiflaydi.

Baholash mezonlari rubrikalar, misollar, nazorat varaqalari va boshqalar kabi turli xil vositalar orqali etkazilishi mumkin².

XULOSA

Zamonaviy baholashning asosiy ustuvorligi shundan iboratki, baholash har bir talabani ta'lim yo'lida qo'llab-quvvatlaydi. Baholash kundalik o'qitish amaliyotining tabiiy qismi bo'lishi kerak. O'quvchilar o'z ko'nikmalari maqsadga qanchalik yaqin ekanligini tushunishlari va butun bo'lim davomida o'rganishlari haqida fikr yurita olishlari kerak. O'quvchilar o'zlarining ko'nikmalari va bilimlarini oshirish uchun tegishli maqsadlarni qo'yishlari uchun ushbu fan bo'yicha o'zlarining sinfi darajasi uchun o'quv natijalarini yaxshi bilishlari kerak. Bugungi baholash dasturida baholash qiziqarli, rag'batlantiruvchi va foydali bo'lishi mumkin. O'qituvchilar o'quvchilarni kuzatadilar va ularning o'sishini qo'llab-quvvatlash va o'quvchilarning qobiliyatlarini ta'lim natijalariga ko'ra bildirish uchun ularning faoliyatini tahlil qiladilar. Bugungi globallashuv davrida har bir sohada bo'lgani kabi, ta'lim jarayonida ham yangilanish va rivojlanish jarayoni amalga oshayotganligini ko'rishimiz mumkun. Bunda ta'lim oluvchi va ta'lim beruvchiga bir qator qulayliklar yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "Ona tili o'qitish metodikasi" A.G'ulomov. Toshkent – 2009.
2. Baholash mezonlari. INVENTO THE UZBEK INTERNATIONAL SCHOOL -2021.
3. TA'LIM TIZIMIDA BAHOLASHNING ASOSIY MEZONLARI VA UNING AHAMIYATI. Abduraxmonov Sultonali Mukaramovich¹, Ibragimov Shavkat Mamirovich 2.DOI: 10.56292/SJFSU/vol28_iss2/a66.
4. <https://uz.wikipedia.org/wiki/PIRLS>

---

² Baholash mezonlari. INVENTO THE UZBEK INTERNATIONAL SCHOOL -2021.

5. Усенова, Г. А. (2018). ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА " АНА (МАТЬ)" НА УРОВНЕ ЛЕКСИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ КАРАКАЛПАКСКОГО ЯЗЫКА. In International Scientific and Practical Conference World science (Vol. 5, No. 2, pp. 27-28). ROST.
6. Usenova, G. A. (2023). The Image of Mother in Karakalpak Literary Discourse.
7. Norov, I., & Haytbayev, O. (2023). TIL TA’LIMIGA ZAMONAVIY YONDASHUV. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(9), 65-72.
8. Norov, I. (2023). O‘QITISHNING ZAMONAVIY USULLARDA YONDASHUV. Нововведения Современного Научного Развития в Эпоху Глобализации: Проблемы и Решения, 1(6), 39-43.
9. Norov, I., Yo‘ldoshev, J., & Yo‘ldoshev, S. (2023). ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA DARS TASHKIL QILISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(4), 40-47.
10. Norov, I. (2023). DEFINITION OF ZOONYMS IN UZBEK ARTISTIC WORKS. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(1), 1-6.
11. Yusupov, S. (2023). Use of Zononyms in Works. International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD).
12. Oglu, I. N. K., & Ogli, F. K. I. (2021). Level of study of ono mastic ethnies. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(6), 487-493.
13. Norov, I., & Javlon, Y. (2021). ANALYSIS OF" STARRY NIGHTS. ResearchJet Journal of Analysis and Inventions, 2(02), 1-3.
14. Kenjayev, F. (2023). Interpretations of the Image of Jaloliddin Manguberdi in the Literature of the Independence Period.
15. Shukhratovich, Y. S. (2022). STUDY OF NECRONYMS IN THE TERRITORY OF KARAKALPAKSTAN. Gospodarka i Innovacje., 21, 101-104.
16. Jemal, G., & Norov, I. (2021). Avlodlar Dovoni Asarida Onomastik Birliklar. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 1(5), 77-79.
17. Xolmanova, Z., & Shamsiyeva, M. Bolada bilingvizmni shakllantirishda ona tilining ahamiyati. O ‘zbekiston, 6.